

bul etmeyip harekete geçti. Ebû Ali ile Fâik arasında meydana gelen savaşı Ebû Ali kazandı. Bu olayın ardından II. Nûh, Ebû Ali'yi Horasan sipehsâlârlığına tayin edip "İmâdüddeve" lakabını verdi; menşur, bayrak ve hil'at gönderdi. Bastırdığı sikkelerde "emîrül-ümerâ" unvanını kullanan Ebû Ali, bağımsız denilecek kadar kuvvetli bir duruma geldikten sonra Sâmânî Devleti'ni ortadan kaldırmak için bir müttefik aramaya başladı. Bu amaçla Karahanlılar ile bir ittifak yaptıysa da bu kendisine bir fayda sağlamayınca bu defa eski düşmanı Fâik el-Hâssa ile anlaştı. II. Nûh ise Gazneli Hükümdarı Sebük Tegin'den yardım istedi. Herat yakınlarında yapılan savaşı Sebük Tegin kazandı. Ebû Ali daha sonra Fâik ile beraber Sebük Tegin'in oğlu Gazneli Mahmud'u mağlûp ederek tekrar Nişâbur'a hâkim oldu ve bağımsızlığını ilân edip kendi adına hutbe okuttu. Bir süre sonra Fâik ile beraber Sebük Tegin ve oğlu Mahmud'a karşı harekete geçen Ebû Ali Tûs'ta yapılan savaşta yenilince (20 Cemâziyelâhir 385 / 22 Temmuz 995) Hârizm'e kaçtı. II. Nûh'tan af dilemesi üzerine Buhara'ya çağrıldı, burada II. Nûh'un emriyle tutuklanarak hapsedildi (Cemâziyelâhir 386 / Haziran-Temmuz 996). 387 (997) yılında öldü.

Sımcûrîler'in son emîri Ebû'l-Kâsım Ali b. Ebû'l-Hasan Muhammed başlangıçta Sebük Tegin ve Sâmânîler'e itaat etti. Bunun üzerine kendisine Kuhistan bölgesinin idaresi verildi. Ebû'l-Kâsım, daha sonra Sâmânî Veziri Abdullah b. Muhammed b. Uzeyr ile Sebük Tegin arasındaki anlaşmazlıktan yararlanıp Nişâbur'u ele geçirdi. Ancak Sebük Tegin'in Karahanlılar ile Sâmânîler arasında antlaşma sağlaması ve kardeşi Buğracuk ile Mahmud'u Nişâbur'a göndermesi üzerine Cürcân'a kaçmak zorunda kaldı. Cürcân'a hâkim olan Büveyhî Emîri Fahrüddeve onu çok iyi karşıladı ve maddî destekte bulundu. II. Nûh'un ve ardından Sebük Tegin'in ölümüyle Gazneli Mahmud'un taht mücadelesi için Nişâbur'dan ayrılması bir kargaşaya sebep oldu. Yeni Sâmânî Emîri II. Mansûr b. Nûh, Horasan sipehsâlârlığına Türk kumandanlarından Begtüzün'ü tayin etti. Ebû'l-Kâsım bu mevkîye ele geçirmek için Begtüzün ile savaşıysa da başarılı olamayarak Kuhistan'a döndü (Rebîulevvel 388 / Mart 998), ardından Begtüzün ve Fâik ile birleşip Gazneli Mahmud'un üzerine yürüdü. Merv civarında yapılan savaşı Gazneli Mahmud kazanınca (27 Cemâziyelevvel 389 / 16 Mayıs 999) Ebû'l-Kâsım Kuhistan'a kaçtı. Ertesi yıl Sâmânî Devleti'ni diriltmek için

mücadeleye girişen İsmâil b. Nûh ile ittifak yaptı. Ancak Gazneli Mahmud'un kardeşi ve Horasan Sipehsâlârları Nasr b. Sebük Tegin onları mağlûp etti. Esir alınıp Gazne'ye gönderilen (392/1002) Ebû'l-Kâsım'ın ne zaman öldüğü bilinmemektedir. Onun ölümüyle Sımcûrî ailesi siyaset sahnesinden çekilmiş oldu. Sımcûrîler'in Selçuklular zamanında hâlâ Kuhistan'da buldukları, bunlardan bir kısmının Anadolu'ya giderek Anadolu Selçukluları Devleti'nin hizmetine girdikleri bilinmektedir. Tercüman Tâceddin es-Sımcûrî bunlardan biridir.

BİBLİYOGRAFYA :

C. E. Bosworth, *The Ghaznavids: Their Empire in Afghanistan and Eastern Iran: 994-1040*, Edinburgh 1963, s. 29-30, 41, 44, 57-58, 69, 111, 116, 124, 177; a.m.f., "Simdjürids", *EI*² (İng.), IX, 612; İkbâl-i Âştîyânî, *Târîh-i Muşşâla-İ İrân* (nşr. M. Debîr-i Siyâkî), Tahran 1346 hş., s. 214-215, 232, 236-240, 250; R. W. Bulliet, *The Patricians of Nishapur*, Cambridge 1972, s. 18, 62-64, 70, 93, 118, 159, 202; V. V. Barthold, *Moğol İstila-ına Kadar Türkistan* (haz. Hakkı Dursun Yıldız), Ankara 1990, s. 11, 18, 52, 246, 257, 268, 270-272, 276, 278-283, 287; a.m.f., "Ebû'l-Hasan", *İA*, IV, 83; a.m.f., "Ebû Ali", a.e., IV, 10-11; Erdoğan Merçil, "Muhtacoğulları", *Prof. Dr. Fikret İştîlan'a 80. Doğum Yılı Armağanı*, İstanbul 1995, s. 74-81, 88; a.m.f., "Sımcûrîler I: Sımcûr ed-Devâfî", *TD*, sy. 32 (1979), s. 71-88; a.m.f., "Sımcûrîler II: İbrâhîm b. Sımcûr", *TED*, sy. 10-11 (1981), s. 91-96; a.m.f., "Sımcûrîler III: Ebû'l-Hasan Muhammed b. İbrâhîm b. Sımcûr", *TD*, sy. 33 (1982), s. 115-132; a.m.f., "Sımcûrîler IV: Ebû Ali b. Ebû'l-Hasan Sımcûrî", *TTK Belleteri*, sy. 195 (1986), s. 547-567; a.m.f., "Sımcûrîler V: Ebû'l-Kâsım b. Ebû'l-Hasan Sımcûrî", *TED*, sy. 13 (1987), s. 123-138; Aydın Usta, *Şamanizmden Müslümanlığa Türklerin İslamlaşma Serüveni*, İstanbul 2007, tür.yer.; Ebû'l-Fazl Hatîbî, "Ebû 'Alî Sımcûr", *DMBİ*, VI, 41-44; a.m.f., "Ebû'l-Kâsım Sımcûr", a.e., VI, 165-166.

ERDOĞAN MERÇİL

SİMKEŞHÂNE (سیمکشانه)

Osmanlılar'da devlet emrindeki altın, gümüş ve sırma işlemecilerinin topluca çalıştığı yer.

Çok eski devirlerden beri bilinen altın ve gümüşten tel çekme sanatı İslâmî dönemde de varlığını sürdürmüştü, "telkârî" denilen maden işçiliğinin ilk güzel örnekleri Emevîler devrinde ortaya çıkmıştır. Acemler'den alınan bu sanat için Farsça "tırâz" kelimesi (ipek ve sırma ile işleme, nakış ve süs) kullanılmıştır. Gerek Emevî gerekse Abbâsî hükümdarları altın ve gümüş tellerle süslenmiş kumaşlara büyük önem vermiş, saraydaki imalâthaneye "dârütrâz" denilmiştir. Kâbe örtüleri de tırâzdan imal edilirdi. Endülüs'te, tavâif-i mülûk ve

diğer devletlerde de tırâz yapımı mevcuttur. Fâtımîler döneminde önemli bir sanayi şehri olan Kahire'de tırâz sanatı çok ilerlemiş, gerek burada gerekse İskenderiye ve Dimyat'ta devlet ricâlinin ve halkın giyecek ihtiyaçları için bir dikim evi (dârü'l-kisve) kurulmuştur. Memlûkler döneminde ise gerekli tırâz kumaşların esnaftan sağlanması yoluna gidilmiştir. Altınla imal edilen bu kumaşlardan yapılmış elbiselere "müzerkeş" denirdi. Selçuklu sarayında da tırâz imalâthanesi vardı. Anadolu Selçukluları devrinde Denizli'nin "ak alemlü" kumaşları Avrupa'ya da ihraç ediliyordu. Daha İslâmiyet öncesinde tel çekme sanatının var olduğu İrân'daki simkeşlik, Osmanlı simkeşliğiyle benzerlik gösterir.

Osmanlılar'da bu sanatın hangi tarihe kadar uzandığı tesbit edilememekle birlikte Fâtih Sultan Mehmed döneminde varlığına dair belgeler mevcuttur. Osmanlı tekstil sanayiinin yan kuruluşu olan simkeşliğin ilk defa nerede başladığı hakkında da kesin bilgi yoktur. Ancak İstanbul'da, Bursa'da ve Selânik'te simkeşhâne bulunduğu bilinmektedir. İstanbul Simkeşhânesi'ne ait en eski belge XVI. yüzyılın son çeyreğine aittir. Bu belgeye göre İstanbul Simkeşhânesi darphâne nâzırının gözetiminde fethin ardından tesis edilmiş, hassa simkeşleri ve halka yönelik imalât yapanlar diye iki kolda faaliyette göstermiştir. Aynı dönemde İstanbul'da ikisi müslümanların, ikisi zimmîlerin elinde olan dört iş yeri vardı. Simkeşlerle ilgili olarak zaman zaman fazla gümüş sarfiyatından kaçınılması yolunda fermanlar çıkarılmıştır.

İlk İstanbul simkeşhânesinin yeri hakkında kesin bilgi yoktur. Ancak bazı araştırmalarda Binbirdirek Sarnıcı'nın bu işe tahsis edilmiş olabileceği veya XVIII. yüzyılda yapılan Çorlulu Ali Paşa Külliyesi'nin yerinde bulunabileceği ileri sürülür. İstanbul Simkeşhânesi XVII. yüzyıl başlarında günümüze de kısmen ulaşan Beyazıt'taki binasına taşınmıştır. Fâtih Sultan Mehmed zamanından kalma buradaki darphâne III. Ahmed döneminde Emetullah Gülnüş Vâlide Sultan'a temlik edilmiş, o da burayı vakıf giderlerine karşılık Simkeşhâne'ye (Sırmakesh Hani) çevirtmiştir. Bu değişiklik sırasında binanın köklü bir onarımdan geçtiği, büyük bir kısmının yeniden inşa edildiği anlaşılmaktadır. İstanbul Simkeşhânesi kâgir yedi dükkânla tahtanî ve fevkanî 115 oda, bir mahzen, sim çekmek için bir dolap, gümüş ve altın madenlerinin eritildiği kalhâne, halâsa fırını denilen bir po-ta, su kanalları, mescid, sıbyan mektebi ve sebilden oluşmaktaydı. Ancak daha sonra

SİMKEŞHÂNE

yapılan ilâvelerle Simkeşhâne'nin genişletildiği anlaşılmaktadır. Gerçekten zaman zaman onarımdan geçen İstanbul Simkeşhânesi'ne yeni dükkân ve odalar ilâve edildiği bilinmektedir.

Bursa'da sırma imal edildiği ve bunun mîrî kârhanede yapılmış olmasından bu şehirde de bir simkeşhânenin bulunduğu anlaşılmaktadır. Bu müessesenin ne zaman faaliyete geçtiği bilinmese de XVII. yüzyılda Bursa Simkeşhânesi'nin teşkilâtli bir kurum olduğu kesindir. Esasta İstanbul Simkeşhânesi'ne bağlı olan Bursa'daki imalâthanenin kendi içerisinde idarî bir yapısı bulunmaktaydı. Bursa Simkeşhânesi XIX. yüzyılın ikinci yarısına kadar faaliyetini sürdürmüştür. Selânik Simkeşhânesi'nin de kuruluş zamanı tesbit edilememektedir. Ancak onun da XVII. yüzyılda faaliyette olduğu ve teşkilât bakımından diğer simkeşhânelere benzediği söylenebilir. Ne zaman kapandığı da bilinmeyen bu müessesenin aynı asrda zarar ettiği bilindiğine göre fazla uzun ömürlü olmadığı düşünülebilir.

Bunların dışında Osmanlı hükümdarlık sarayında bulunan ve "ehl-i hiref" denilen esnaf arasında da simkeş ve kılaptancılar bulunurdu. Sarayın sırma ve kılaptan ihtiyacı önceleri dışarıdan sağlanırken zamanla saray dahilinde karşılanmaya başlanmıştır. "Cemâat-i simkeşân-ı hâssa" denilen bu sanatkarların başında sersimkeş, kethüdâ ve ustabaşı gibi idareciler vardı.

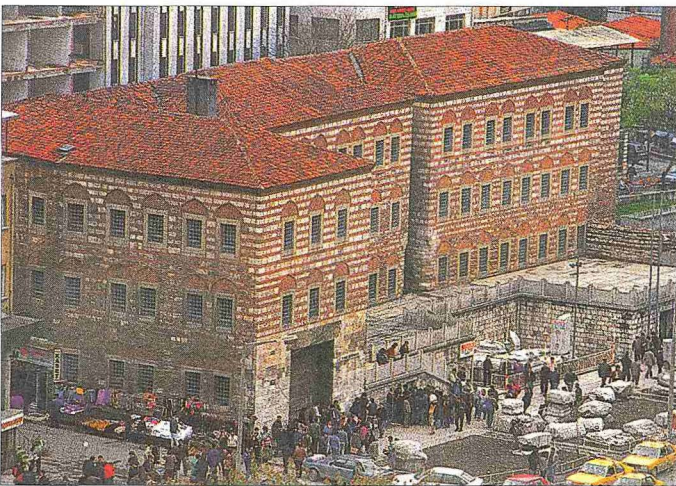
Sırmakeş Hanı da denilen İstanbul Simkeşhânesi'nin giderleri III. Ahmed'in vâlidesi Emetullah Gülnûş Sultan tarafından kurulan vakıf gelirleriyle karşılanırdı. Fiilî idaresi mütevellî tarafından yürütülürdü. Simkeşhâne'deki oda ve dükkânların kira gelirleri önemli bir yekûn tutardı. Başlangıçta Darphâne-i Âmiri emini tarafından

yönetilen Simkeşhâne muhtemelen XVII. yüzyılda mukâtaaya çevrilmiş ve bunun da esasını sırma ve kılaptan imalinden elde edilen gelirler oluşturmuştur. Altın ve gümüş gibi değerli madenlerin Darphâne dışından temini yasaklanmıştı. Mukâtaa gelirlerinin sarfedileceği yerler, dolayısıyla Simkeşhâne mâmullerinin satış yerleri ve sınırları belirli idi. 1677 yılında İstanbul Simkeşhânesi haseki sultanın hasları arasındaydı. İşlenen sırma, tel ve kılaptanlar İstanbul ve civarında tüketilir, Bursa ve diğer yerlerde üretilen mâmullerin İstanbul'da satışına müsaade edilmezdi. 1768-1774 Osmanlı-Rus savaşında ve sonraki yıllarda Osmanlı maliyesinden Simkeşhâne de etkilenmiş, diğer bazı mukâtaalar gibi bu kurum da esham uygulaması kapsamına alınmıştır. Ancak bundan beklenen olumlu sonuç elde edilemeden 1787'de Rusya ile, ertesi yıl Avusturya ile başlayan savaşlar maliyeyi daha da sarsmış, Simkeşhâne'nin durumu daha da kötüleşmiş, Darphâne'ye olan borçlarını ödeyemez duruma düşmüş, ilerleyen yıllarda gümüş temin edemez hale gelmiştir. Buna rağmen esham uygulaması kaldırılmamış ve zamanla kısmen de olsa istikrar kazanmıştır. Büyük bir mukâtaa olan Simkeşhâne mukâtaası XVIII. yüzyılda tel ve Bursa Simkeşhânesi mukâtaası olarak ikiye ayrılmıştır.

Bu durumun en yüksek rütbeli âmiri Darphâne-i Âmiri emindir (nâzır). Bunun altındaki iki eminden biri doğrudan Simkeşhâne'nin, diğeri ise tel mukâtaasının âmiri durumundaydı. Gerek Darphâne emini gerekse bunun altındaki görevliler defterdarın teklifiyle tayin edilirdi. Bunlar ücretlerini ya maaş şeklinde veya iltizam bedelinden artan mukâtaa gelirinden alırlardı. Bazan hem maaş hem de üretilen malın imal ve satışından pay aldıkları olurdu.

Eminlerin görev süresi genellikle bir-üç yıl arasında değişirdi. Simkeşhâne esnafı arasında otokontrol bir sisteme sahip olmakla birlikte eminin maiyetinde imalâtın düzenli yapılmasını sağlayan ve suistimalleri önleyen zâbitler de bulunurdu. Darphâne görevlisi olup Simkeşhâne'de üretilen malı teslim alan görevliye "sandukkâr" denirdi. Darphâne'den Simkeşhâne'ye verilen gümüşün hesaplarını tutan görevliye ise "tefe kâtibi" adı verilir. Simkeşhâne mukâtaasının en önemli geliri burada çalışan esnafa satılan gümüşten alınan farktı. Ayrıca Darphâne dışından elde edilen ve koltuk halkası denilen gümüşü kullananlardan cezaen alınan "nezir"ler de önemli miktara ulaşırdı. Belli başlı Simkeşhâne giderlerini ise personel maaşları, emekli olanlara ve eshama verilenler oluştururdu.

Simkeşhâne esnafının önemli bir kısmı Simkeşhâne'de çalışmakla birlikte bir kısmının iş yeri dışarıdaydı. Merkezde çalışanların önemli bir kısmını, Darphâne'den sağlanan 100'er dirhemlik altın ve gümüş çubuklarını sırma ve kılaptan yapımı için elverişli hale getiren saçıcı esnaf teşkil ederdi. Simkeş denilen esnaf ise dokumacılıkta kullanılabilecek nitelikte tel çeken zümreyi oluştururdu. Bunların sayısı zaman içinde değişmiş ve saçıcılık gibi ihtisasa dayalı esnaf ortaya çıkmıştır. Kılaptancı esnafı Simkeşhâne'nin önemli bir zümresini teşkil ederdi. Bunların başlıca görevi "kollâb" denilen eğirme çıkırgıyla gümüş telin ipek üzerine sarılmasından elde edilen ipi imal etmekte. Bunlar da mutlaka Simkeşhâne'de bulunan esnaf zümresindedir. Şeritçiler, bükmeçiler, kangalcılar, haffâflar ile altın ve gümüş dışında demir vb. madenden tel çekip sırma ve kılaptan imal eden yalancı simci esnafı Simkeşhâne dışındaki simkeş esnafını oluştururdu. Simkeşhâne'ye bağlı esnaf kolları diğer Osmanlı esnafıyla benzer bir teşkilâta sahipti. Esnafın denetimi, kurumun yönetimi simkeşbaşı, kethüdâ, yiğitbaşı, ustabaşılar ve ihtiyar usta denilen tecrübeli ustalarla sağlanırdı. Mukâtaa, vakıf ve esnaf gruplarından oluşan Simkeşhâne karışık bir yapıya sahipti. Dolayısıyla devletin önemle üzerinde durduğu işletmelerin başında gelirdi. Bu bakımdan para politikasının etkilenmemesi, mukâtaanın sürekliliğinin sağlanması, tüketicinin korunması gibi sebepler yüzünden otokontrol müessesesi dışında bir de üst kontrol müessesesi oluşturulma ihtiyacı duyulmuştu. Bu amaçla da altın ve gümüşün Darphâne-i Âmiri dışından sağlanmasının yasaklan-

Simkeşhâne-i
Âmiri -
Beyazıt /
İstanbul

ması; mâmullerin kullanımını teşviki; satışın tek elde toplanması; mâmullerde standardizasyon ve işe devamın temin edilmesi gibi tedbirlere başvurulmuştur.

Simkeşhâne'de yapılacak imalât için öncelikli olarak altın, gümüş, kömür gibi malzemelerle hadde, kal ocağı ve çıkırıktan ibaret aletlere ihtiyaç vardı. Malzemenin hazırlanması için sim ve altının eritilmesi, ipeğin bükülmesi ve boyanması gerekirdi. İmalât aşamasında ise çeşitli türlerde tel çekilmesi ve kılaptan sarılması işlemleri gelirdi. Elde edilen teller başta resmî elbiseler olmak üzere serâser, kemha ve diğer telli kumaşlarla ev eşyalarının imalinde kullanılırdı. Simkeşhâne mâmullerinin satılmasında belli kurallar vardı. Meselâ İstanbul'a bağlı olmakla birlikte ayrı bir emin tarafından yönetilen Bursa Simkeşhânesi'nin mâmulleri İstanbul'da pazarlanamazdı.

XVIII. yüzyıl sonlarına doğru, özellikle 1768-1774 Osmanlı-Rus savaşı ve sonrasında Simkeşhâne büyük bir krize girmiştir. Yeterli gümüşün sağlanamaması kaçakçılığı körüklemiş, bu da mukâtaa gelirlerinin düşmesine sebep olmuştur. Simkeşhâne, Darphâne'ye olan yüklü miktardaki borcunu ödeyemez duruma düşmüş, birçok esnaf iş yerlerini kapatmak zorunda kalmış, kolktuçuluk faaliyetleri artmıştır. XIX. yüzyılda ise simkeşlik sanatının cazibesini yitirmesi üzerine simkeş esnafı başka işlere yönelmeye başlamıştır. Sultan Abdülaziz döneminde kurulan Islâh-ı Sanâyi Komisyonu'nun çalışmaları çerçevesinde simkeş ve kılaptancı esnafının talepleri üzerine Simkeşhâne'nin ıslahı hususunda girişimlerde bulunulmuş, 1866'da kurulması kararlaştırılan Simkeşler Şirketi sayesinde Simkeşhâne'nin tekrar faaliyete geçirilmesi düşünülmüş, 1867'de Simkeşhâne tamir edilmiş ve giriş kapısının üst kısmına Ali Rızâ Efendi hattıyla, "Simkeşhâne-i Âmirî" yazılı bir levha konulmuştur. Simkeşhâne'nin faaliyetini düşensiz de olsa XX. yüzyıla kadar sürdürdüğü anlaşılmaktadır. Ancak bu asrın başlarında simkeş esnafı dağılmış, zamanla harabe haline gelen Simkeşhâne, İstanbul'un işgali esnasında İngilizler tarafından kapatılmıştır. 1930'lu yıllarda binanın rölovesi çıkarılmış, fakat gelişigüzel bir şekilde esnafa kiralanmıştır. 5 Mart 1956 tarihinde mühürlenilen Simkeşhâne'nin daha sonraki yıllarda Beyazıt-Aksaray yolunun genişletilmesi esnasında üç cephesi yıkılmış, sadece arka cephesi bırakılmıştır. Yapılan onarımlarla mevcut bina 1981

yılında kütüphaneye çevrilmiş olup halen İl Halk Kütüphanesi olarak kullanılmaktadır. Eski binanın cephesinde vaktiyle yer alan ve 1957'de ortadan kaldırılan Emetullah Gülnûş Vâlde Sultan Sebili'nin yerine yakın zamanda kötü bir taklidi yapılarak monte edilmiştir.

BİBLİYOGRAFYA :

BA, MD, nr. 3, 492, hk. 1460; BA, Cevdet-Darphane, nr. 760, 1138, 1140, 1546, 1614, 1740, 2189, 2446; BA, Cevdet-Belediye, nr. 443, 5318; BA, KK, *Evâmir-i Mâlîyye Defteri*, nr. 2306, 2471, 2472, 2475, 2476, 7224; BA, *Darphane Defterleri*, nr. 1153, 1154; BA, D.BŞM, nr. 2385; BA, D.BŞM, ISS, nr. 20556; BA, İrade-Meclis-i Mahsûs, nr. 1498; TSMA, D. nr. 7027, 7028, 7029, 7268, 7768, 8851; TSMA, nr. E 6845, 7166; Makrîzî, *el-Hıta't*, I, 413; Evliya Çelebi, *Seyahatnâme*, I, 565; *Takvîm-i Vekâyi'*, sy. 860, İstanbul 29 Şaban 1263; Ahmed Refik [Altınay], *On Altıncı Asırda İstanbul Hayatı (1553-1591)*, (İstanbul 1917), İstanbul 1988, s. 70-71, 115-116, 132; Hikmet Turhan Dağlıoğlu, *1558-1589: On Altıncı Asırda Bursa*, Bursa 1940, s. 30, 94; Uzunçarşılı, *Saray Teşkilâtı*, s. 464; H. E. Wulf, *The Traditional Crafts of Persia: Their Development, Technology and Influence on Eastern and Western Civilizations*, Cambridge 1966, s. 42-43; Corci Zeydân, *Târîhu'l-temeddüni'l-İslâmî*, Beyrut 1967, I, 146; Yavuz Cezar, *Osmanlı Maliyesinde Bunalım ve Değişim Dönemi*, İstanbul 1986, s. 103,109; Rifat Önsöz, *Tanzimat Dönemi Osmanlı Sanayii ve Sanayileşme Politikası*, Ankara 1988, s. 103; P. Lecomte, *Türkiye'de Sanatlar ve Zenaatler* (trc. Ayda Düzü), İstanbul, ts. (Tercüman Gazetesi), s. 76; Himmet Taşkömür, *Osmanlı İmparatorluğunda Simkeşlik ve Tel Çekme: XV-XIX. Yüzyıllar Arası* (yüksek lisans tezi, 1990), İÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü; Halil İnalçık, "Bursa Şer'iyye Sicillerinde Fatih Sultan Mehmed'in Fermanları", *TTK Belleten*, XI/44 (1947), s. 697; Haluk Y. Şehsuvaroğlu, "Simkeşhane", *TTOK Belleteni*, XII/169 (1956), s. 3-4; K. Pamukciyan, "Darphane Ne Zamandan Beri Topkapı Sarayı Dahilindedir?", a.e., XII/175 (1956), s. 7-8; Yekta Ragıp Önen, "Fatih'in Yaptırdığı İlk Darphane", a.e., XII/176 (1956), s. 45; Halil Sahillioğlu, "Bir Mültezimin Zimem Defterine Göre XV. Yüzyıl Darphane Mukaataarı", *İFM, XXIII/1-2* (1963), s. 146-147; a.mlf., "XVII. Yüzyıl Ortalarında Sirmakeşlik ve Altın-Gümüş İşlemeli Kumaşlarımız", *BTTD*, sy. 16 (1968), s. 48-53; İlhan Öz, "Beyazıt Simkeşhane Yapısı Restorasyonu, Theodosius Takı ve Hasan Paşa Hanı'nın Sorunları", *Ayasofya Müzesi Yıllığı*, sy. 10, İstanbul 1985, s. 50-53; A. Grohmann, "Tirâz", *İA*, XII/1, s. 235-249; Gönül Cantay, "Simkeşhane", *DBİst.A*, VI, 561.

SİMKEŞZÂDE FEYZÎ

(ö. 1102/1690)

Divan şairi.

1036'da (1626-27) İstanbul'da doğdu. Adı Hasan, babasının adı Mehmed'dir. Beyazıt'taki Simkeşhâne'de gümüş ve altın tel çeken bir zanaatkâr ailesine mensup olduğu için Simkeşzâde künyesini almıştır.

Gençken şiir yazmaya başladığı, ilk mahlası "Sîmî"yi dedesinin simkeşbaşı olması dolayısıyla Şeyhülislâm Zekeriyâzâde Yahyâ'nın verdiği bilinmektedir. On sekiz yaşına geldiğinde Halvetî şeyhlerinden Abdülahad Nûri'ye (Sivâsî) intisap edince şeyhi ona "Feyzî" mahlasını verdi. Fâzıl Molla Çelebi, Bıçakçı Mehmed Efendi, dersiâm Sâlih Efendi gibi hocalardan ilim tahsil edip icâzet aldı. Nakîbüleşraf Kudsîzâde Şeyh Mehmed Efendi'nin yanında muâddik yaptıktan bir müddet sonra 40 akçe maaşla müderrisliğe başladı. Ayrıca Halvetî ve Nakşibendî şeyhlerinden Kudsîzâde ve Bosnevî Şeyh Osman Efendi ile Yenikapı Mevlevihânesi şeyhi el-Hâc Ahmed Dede'den icâzet aldı. Halvetîliğin İstanbul'da gelişmesinde ve kollarının açılmasında önemli rolü olan Simkeşzâde, İstanbul'da sırasıyla Seyyid Yâkub Efendi yerine Topkapı dışındaki Takyeci İbrâhim Ağa Camii'ne cumma şeyhi, 1079'da (1668-69) Kılıç Ali Paşa Camii'ne pazar vâizi ve nihayet 1086'da da (1675) Emîr Buhârî Tekkesi'ne şeyh oldu. İstanbul'da 2 Safer 1102 (5 Kasım 1690) tarihinde vefat etti. Emîr Buhârî Tekkesi civarındaki mezar taşında Rüşdî Ahmed Efendi'nin düşürdüğü vefat tarihi kayıtlıdır. Oğlu, *Vekâyiü'l-fuzalâ* sahibi Şeyhî Mehmed Efendi'dir. Divanında hem beşerî hem tasavvufî aşka yer veren Simkeşzâde'nin şiirlerinde kullandığı dil sade ve samimidir. Tasavvufî neşeyi ön planda tut-

Simkeşzâde Feyzî'nin divanının ilk sayfası (İÜ Ktp., TY, nr. 428)

